

Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö

Arttu Hukki

9/2023

TIIVISTELMÄ

Arttu Hukki: Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk ja Arja Mäkelä

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyön aiheena on rikoslain 24 luvun 2§:n mukainen törkeä kotirauhan rikkominen, jonka viimeinen muutos on astunut voimaan 9.6.2000. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä sekä sen täyttymistä erilaisissa tilanteissa. Tutkimus on lainopillinen tutkimus, jonka pääasiallisina lähteinä toimivat hallituksen esitykset, oikeuskirjallisuus sekä eri oikeusasteiden ratkaisut.

Kotirauha on perustuslain mukainen perusoikeus ja se kuuluu henkilön yksityiselämän suojaan. Kotirauhan rikkominen on rikoslaissa rangaistavaa. Kotirauhan rikkominen katsotaan törkeäksi muun muassa silloin, kun henkilö varustautuu teon toteuttamista varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä ja teko on muutenkin kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Kotirauhaan voidaan puuttua vain, jos on olemassa lakiin perustuva syy. Kotirauhan suoja on henkilökohtainen ja sitä voivat puolustaa vain henkilöt, joilla on siihen oikeus. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi poliisi tai muu viranomainen, joka toimii lain puitteissa.

Sivumäärä: 30

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Syyskuu 2023

Avainsanat: Törkeä kotirauhan rikkominen, kotirauha, oikeuskäytäntö

ABSTRACT

Arttu Hukki: Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö

Type of thesis: research-based thesis

Publicity: Public

Supervisor: Pekka Björk ja Arja Mäkelä

Degree: Bachelor of police services

The subject of the thesis is aggravated trespass under Chapter 24, Section 2 of the Finnish Penal Code, which saw its last amendment take effect on June 9, 2000. The purpose of the research is to examine the elements of aggravated trespass and its fulfillment in various situations. This study is a legal research, primarily relying on government proposals, legal literature, and decisions from various judicial instances.

The right to the inviolability of the home is a constitutionally protected fundamental right and falls under the protection of an individual's private life. Trespassing on one's home is a criminal offense under the Penal Code. Trespassing on the home is considered aggravated when, among other things, a person is armed with a weapon or another instrument suitable for the use of violence against a person, and when the act, as a whole, is assessed as severe.

The inviolability of the home can only be breached if there is a legal basis for doing so. The protection of the inviolability of the home is personal, and it can only be defended by individuals who have the right to do so. Such individuals include, for example, the police or other authorities acting within the bounds of the law.

Pages: 30

Month and year of review: September 2023

Keywords: Aggravated trespass, domestic peace, jurisprudence

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Johdatus aiheeseen	5
1.2 Tutkimuskysymykset	7
1.3 Tutkimusmenetelmä	7
1.4 Aiemmat tutkimukset	8
1.5 Työn rakenne	9
2 Kotirauha oikeutena	9
2.1 Kotirauhan suojaamat paikat	9
2.2 Ketä kotirauha suojaa?	10
2.3 Säädösten taustaa.....	12
3 kotirauharikosten tunnusmerkistö.....	12
3.1 Kotirauhan rikkominen.....	12
3.2 Tekotavat	13
3.2.1 Oikeudeton tunkeutuminen	13
3.2.2 Salaa meneminen ja harhauttaminen.....	14
3.2.3 Kätkeytyminen ja jääminen	14
3.2.4 Häiritseminen.....	15
3.3 Törkeä kotirauhan rikkominen	15
3.3.1 Aseella tai muulla henkilökohtaiseen väkivaltaan soveltuvalla välineellä varustautuminen tekoa varten.....	16
3.3.2 Ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta	17
3.3.3 Rikoksen uhrilla on perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa.....	17
3.3.4 Kokonaisuutena arvostellen törkeä	18
4 Oikeustapaukset	18
4.1 KKO 2015:12.....	18
4.2 Itä-Suomen Hovioikeus R 12/205	19

4.3 Helsingin Hovioikeus R 22/2411	21
4.4 Helsingin hovioikeus R 21/961.....	21
4.5 Helsingin hovioikeus R 21/1264.....	22
5 Tulokset.....	23
6 Johtopäätökset	26
7 Pohdinta	27
LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

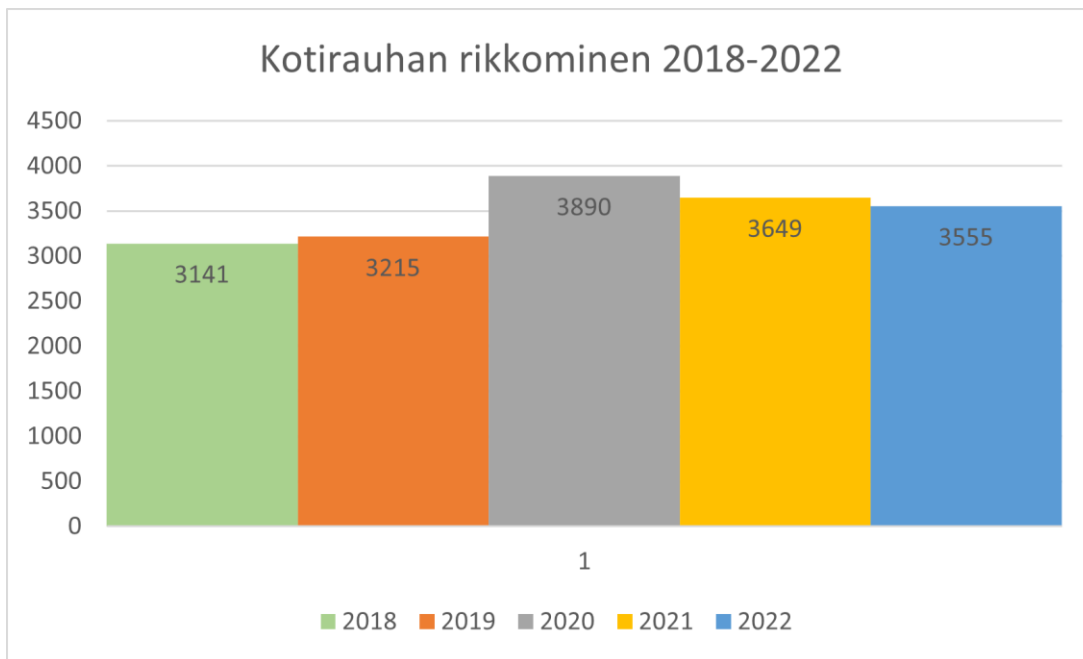
Lakipykälien soveltaminen suoraan ilman syvällisempää tuntemusta aiheesta voi olla hankalaa ja olen itsekin huomannut, että suoraan laista lukeminen ei tarkoita, että pystyy ymmärtämään säädöksen todellisen tarkoituksen. Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöstä ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä, joten siksi päätin tehdä tästä aiheesta oman opinnäytetyöni. Sen tarkoituksena on, että lukija ymmärtäisi milloin täytyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö ja osaisi soveltaa sitä erilaisissa tilanteissa.

Törkeästä kotirauhan rikkomisesta säädetään rikoslain 24 luvun 2§:ssä (RL 39/1889). Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö on osa Suomen rikosoikeutta, joka suojaa yksilön kotirauhaa ja oikeudellista koskemattomuutta. Kotirauha kattaa yksilön asunnon ja sen välittömän ympäristön ja on tärkeä osa yksilön oikeutta yksityisyyteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Törkeä kotirauhan rikkomisen rikosnimike on luotu tunnistamaan ja rankaisemaan vakavia kotirauhan rikkomistapauksia, joissa rikoksen vakavuus ylittää tavallisen kotirauhan rikkomisen tason.

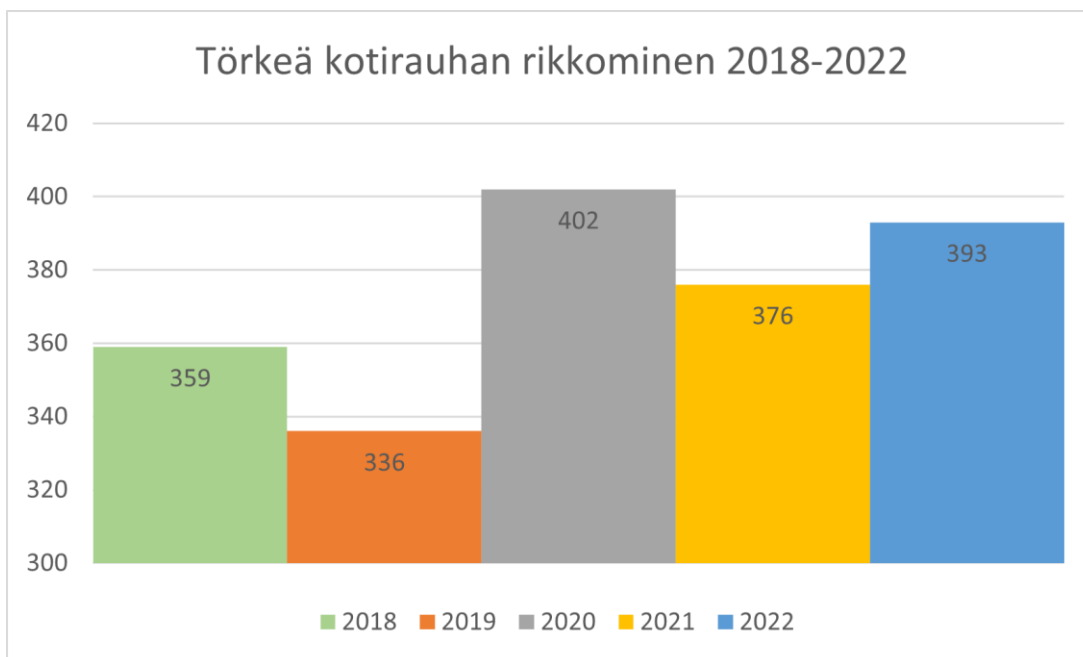
Kotirauharikoksissa on kyse yksityiselämän ja kotirauhan suojasta, jotka on turvattu Perustuslain 10.1§:ssä (PL 731/1999). Kotirauhalla on tarkoitus suojella yksityishenkilön fyysistä turvallisuutta sekä se merkitsee suojaa ulkopuoliselta häiriöltä ja tarkkailulta. (Melander ym. 2022)

Poliisin työharjoittelussa ollessani minulle tuli vastaan muutamia tapauksia, joissa oli törkeä kotirauhan rikkominen nimikkeenä. Huomasin, että lähes aina törkeä kotirauhan rikkominen oli niin sanottu sivurikoksena jossakin rikoskokonaisuudessa, jossa päänimikkeenä oli jokin muu ankarampi rikosnimike. Lisäksi huomasin, että törkeä kotirauhan rikkominen ei ole rikosnimikkeenä läheskään niin tuttu kaikille poliiseille kuin jotkin muut päivittäiset rikokset, kuten näpistyksen, varkaudet tai pahoinpitelyt ja siksi törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöäkään ei ole kaikilla välttämättä tuoreessa muistissa.

Törkeä kotirauhan rikkominen on nimikkeenä melko yleinen nykyään, sillä vuonna 2022 poliisille tuli tietoon koko Suomen alueella 393 kpl törkeitä kotirauhan rikkomisia. Perusmuotoisia kotirauhan rikkomisia tuli poliisin tietoon vastaavasti 3 555 kpl vuonna 2022. Tilastot ovat kerätty poliisin tulostietojärjestelmästä PolStatista (Polstat 2018–2022). Tarkastellessa näiden nimikkeiden ilmaantuvuutta vuosina 2018–2022 ei ole näkyvissä huomattavia nousuja taikka laskuja, vaan luvut ovat pysyneet melko samoina. Alla diagrammit molempien nimikkeiden osalta kuvastamassa niiden ilmaantuvuutta Suomessa vuosina 2018–2022. (KUVA 1 ja KUVA 2)

KUVA 1. Poliisille tietoon tulleet kotirauhan rikkomiset vuosina 2018–2022. (Polstat 2018–2022)

KUVA 2. Poliisille tietoon tulleet törkeät kotirauhan rikkomiset vuosina 2018–2022. (Polstat 2018–2022)

1.2 Tutkimuskysymykset

Päätutkimuskysymys tässä opinnäytetyössä on, että milloin täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö. Tämä on kysymys, jota työssään joutuu miettimään esimerkiksi poliisi, syyttäjä ja tuomari. Poliisi miettii milloin törkeän kotirauhan rikkomisen nimike tulisi lisätä rikosilmoitukseen tai esitutkintaan. Lisäksi oikean rikosnimikkeen oivaltaminen heti alkuvaiheessa ohjaa poliisin esitutkintaa hyvin paljon esimerkiksi pakkokeinojen käytön suhteen. Kotirauhan rikkomisen ja törkeän kotirauhan rikkomisen maksimirangaistuksissa on merkittäviä eroja siinäkin mielessä mitä pakkokeinoja poliisilla on käytettävissä esitutkinnassa. Syyttäjä ja tuomari puolestaan joutuvat arvioimaan näytön riittävyttä ja tunnusmerkistön täyttymistä oikeudenkäyntivaiheessa. Pääkysymykseen vastaamiseksi tutkimukseen asetetaan alakysymyksiä liittyen tunnusmerkistöön ja vastataan niihin.

Alakysymyksenä törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön täyttymiselle on, että mitä tai minkälaisia asioita tuomioistuin ottaa käytännössä huomioon, kun se miettii, täyttyykö tunnusmerkistö törkeän kotirauhan rikkomiselle. Tällä kysymyksellä haetaan tarkemmin vastauksia, siihen mitä seikkoja tuomioistuin ottaa huomioon, kun pohditaan, onko kotirauhan rikkomista pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Sen oivaltaminen muun muassa helpottaa poliisin työtä esitutkintavaiheessa, jotta osataan ottaa huomioon ja selvittää asiassa keskeisimmät ja ratkaisevat seikat tulevan tuomioistuin käsittelyn kannalta. Törkeälle kotirauhan rikkomiselle on laissa säädetty useita eri tekemuotoja ja tässä työssä on tarkoituksena avata ja selvittää tarkemmin miten eri tekemuodot täyttyvät ja mitä ne tarkoittavat käytännössä. Tekemuotoja on tarkasteltu eri oikeusasteiden ratkaisujen perusteella, jotta saadaan käytännön esimerkkejä erilaisille tapauksille.

Törkeän kotirauhan rikkomisen pykälään kirjatun tunnusmerkistön tekotapa ”tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta” on melko avoimesti kirjattu ja siksi tutkimuksessa on toisena alakysymyksenä tarkoitus selvittää mitä se pitää sisällään ja miten se täyttyy käytännön tilanteissa.

Törkeän kotirauhan rikkomisen pykälän 2. momentissa mainitaan tunnusmerkistötekijä ”rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikosentekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa” on myös melko avoimesti kirjattu ja siksi kolmantena alakysymyksenä on tarkoitus selvittää, millaisissa käytännön tilanteissa tekemuoto täyttyy.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan tutkimuksellinen, ja siinä on hyödynnetty lainopillista, eli oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää.

Lainoppi toimii voimassa olevien oikeusnormien sisällön selvittäjänä. Tässä roolissaan se esittää kahta erilaista tyyppiä väitteistä oikeusnormien osalta, jotka ovat normikannanottoja ja tulkintakannanottoja. Normikannanotot ovat väitteitä, jotka määrittelevät, mitkä tietyn oikeuden piiriin kuuluvat oikeusnormit ovat voimassa. Ne ovat siis väitteitä siitä, mitkä oikeusnormit ovat osa käytössä olevaa oikeusjärjestelmää. Tulkintakannanotot puolestaan menevät syvemmälle ja väittävät jotain tietyn oikeusnormin sisällöstä. Ne tarkastelevat, mitä tietty oikeusnormi tarkoittaa tai miten sitä tulisi tulkita käytännön tilanteissa. Tulkintakannanottojen avulla pyritään ymmärtämään oikeusnormin soveltamista eri tilanteissa ja niiden vaikutuksia. (Hirvonen 2011, 22)

Lainoppi keskittyy tutkimaan oikeusnormeja ja niiden taustalla olevia ajatussisältöjä, jotka antavat merkitystä oikeusnormilauseille. Lainoppinut on käytännössä sidoksissa kielen maailmaan, sillä oikeudelliset asiat ilmaistaan sanoin ja termein. Tästä syystä lainopin keskeisenä menetelmänä on tulkinta, joka on väline oikeudellisten tekstien ja normien syvemmän merkityksen ymmärtämiseen. Tulkinta mahdollistaa lainoppineelle pääsyn oikeudellisten tekstien taustalla olevaan ajatteluun ja tavoitteisiin, mikä auttaa oikeudellisten ratkaisujen muodostamisessa ja oikeuden soveltamisessa käytännössä. (Hirvonen 2011, 36)

Opinnäytetyön aiheen päätettyä oli selvää, että paras mahdollinen tutkimusmenetelmä sille on käyttämäni oikeusdogmaattinen tutkimusmenetelmä. Sen avulla päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Tutkimusaineistoni kattaa monipuolisesti oikeudellisen tiedon lähteitä, kuten lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöjä. Oikeuskäytäntöä koskeva lähdeaineisto sisältää sekä korkeimman oikeuden, että hovioikeuksien ratkaisuja. Oikeuslähdeopillisesti korkeimman oikeuden ratkaisut ovat painavampia kuin hovioikeuden, mutta käytännön rajoitteiden, kuten valituslupakäytännön vuoksi korkeimpaan oikeuteen asti ei aina mennä hakemaan ratkaisuja. Tästä syystä myös hovioikeuden ratkaisuilla on nähty olevan merkitystä oikeudellisessa analyysissä (Aarnio 2011, 79). Työ on täysin julkinen, sillä aineisto on kerätty julkisista lähteistä, eikä työssä näin ollen ole mitään salassa pidettävää.

Osa tuomioistuinten ratkaisuista on etsitty Finlex – verkkosivulta ja osa tuomioista on tilattu suoraan tuomioistuimen kirjaamosta. Työssä on käsitelty tunnusmerkistön osalta vain yhtä korkeimman oikeuden ennakkotapausta, koska niitä ei juurikaan ole saatavilla enempää törkeän kotirauhan rikkomisen osalta.

1.4 Aiemmat tutkimukset

Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä käsitellään kattavasti rikosoikeutta ja lakia koskevissa merkittävissä teoksissa, kuten Lappi-Seppälän ym. teoksessa "Rikosoikeus" (2022) sekä

Fränden ym. teoksessa "Keskeiset rikokset" (2018). Toisaalta aiempaa tutkimusta törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöstä ei ole saatavilla. Törkeän kotirauhan rikkomisen piirteitä on pohdittu enemmän mainituissa perusteoksissa kuin laajemmin erillisissä tutkimuksissa.

Salla Sykkö on kirjoittanut vuonna 2018 Karelia ammattikorkeakoulun opinnäytetyönsä "Kotirauha osana yksityisyyden suojaa", jossa hän käsittelee tarkemmin kotirauhaa käsitteenä ja kotirauhaa osana yksityisyyden suojaa (Sykkö 2018). Sykkö on työssään myös käsitellyt lyhyesti törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä, kun taas tässä työssä tutustutaan syvällisemmin tunnusmerkistöön ja sitä käsitellään korkeimman oikeuden sekä hovioikeuden tapauksien kautta laajemmin.

1.5 Työn rakenne

Aluksi ensimmäisessä luvussa johdatellaan lukija aiheeseen kertomalla lyhyesti törkeästä kotirauhan rikkomisesta ja sen ilmaantuvuudesta nykypäivänä. Ensimmäisessä luvussa kerrotaan myös tutkintakysymykset, joihin työssä tullaan vastaamaan sekä esitellään tutkimusmenetelmä, jota työssä käytetään. Toisessa luvussa käsitellään yleisesti kotirauhaa käsitteenä sekä kerrotaan kotirauharikosten säädösten taustoista. Luvussa kolme käsitellään kotirauharikosten tunnusmerkistöä oikeuskirjallisuuden avulla ja tarkastellaan, mikä tekee kotirauhan rikkomisesta törkeän. Neljännessä luvussa käsitellään törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöä oikeuskäytännön kautta. Oikeustapauksien tarkastelu antaa varmuutta ja luotettavuutta sille millaista menettelyä voidaan pitää törkeänä kotirauhan rikkomisena. Lopuksi kasataan tutkimustulokset ja johtopäätökset yhteen ja viimeiseksi omaa pohdintaa opinnäytetyöstä.

2 KOTIRAUHA OIKEUTENA

2.1 Kotirauhan suojaamat paikat

Kotirauhan suojaamat kohteet määritellään RL 24:11§:ssä. Sen mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisalueita ovat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen. (RL 39/1889)

Suojan piiriin kuuluvat koti ja sen välitön ympäristö. Kotiin lukeutuvat asunnot, loma-asunnot ja muut tilat, jotka on tarkoitettu asumiseen oikeusjärjestyksessä hyväksytyllä tavalla. Tärkeä huomioitava seikka on, että lainsäätäjällä ei katso minkä tahansa tilapäisesti asutun huoneen tai tilan kuuluvan kotirauhan suojan piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö, joka leiriytyy toisen maalla tai pysyttää tilapäisen asumuksensa sinne, kuten teltan, voidaan poistaa alueelta ilman kotirauhan suojan rajoituksia, jos leiriytymisen kesto ylittää sen, mitä jokamiehenoikeuksien perusteella pidetään hyväksyttävänä tai jos rakentaminen on tapahtunut ilman maanomistajan lupaa. (Ruuska 2007, 59)

Suojan piiriä koskevia tarkennuksia löytyy myös hallituksen esityksestä 184/1999. Tässä esityksessä mainitaan, että muiden asumiseen tarkoitettujen tilojen joukkoon voidaan laskea esimerkiksi rekka-autot, joissa on erillinen nukkumistila. Lisäksi asumiseen tarkoitettuja tiloja olisivat muun muassa hotellihuoneet, asuntovaunut ja asuttavat alukset. Asuntovaunuihin voidaan esityksen mukaan rinnastaa asuntoautot. Asuttavilla aluksilla tarkoitetaan esityksen mukaan veneitä sekä laivoja, joissa voi yöpyä (HE 184/1999). Kuitenkaan tyhjänä oleva hotellihuone tai asuntoauto omistajan takapihalla eivät nauti kotirauhan suojaa, jos ne eivät ole kenenkään asumiskäytössä tai kotina, koska tällöin kenenkään kotirauhaa ei rikota. (Ruuska 2007, 63)

Kotirauhan suojan piiriä tarkennetaan HE:ssä 184/1999 myös siten, että asuintalojen porraskäytävät kuuluvat myös kotirauhan piiriin. Tämä tarkoittaa, että kerrostalojen rappukäytävät kuuluvat kotirauhan suojan piiriin ja kerrostalon asukkailla on oikeus poistaa siellä luvattomasti oleskeleva tai häiriköivä henkilö. Taloyhtiön asukas tai muu suojaa nauttiva henkilö ei voi kuitenkaan mielivaltaisesti poistaa tai estää pääsemästä ketä tahansa henkilöä rappukäytävään. Esimerkiksi toisen suojaa nauttivan henkilön asuinhuoneistoon vieraaksi menevää henkilöä ei voi poistaa (Ruuska 2007, 63). Ruuskan mielestä säilytystilat, jotka ei välittömästi liity asuinhuoneistoon ei kuulu kotirauhan suojan piiriin, koska kyseessä ei ole ”omaisuuden rauha”.

Samassa hallituksen esityksessä korostetaan myös, että kerrostalojen ja pienkerrostalojen piha-alueet eivät automaattisesti kuulu kotirauhan suojan piiriin, ellei niitä ole nimenomaisesti jaettu asukkaalle asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen tai muun sopimuksen kautta. On tärkeää pitää mielessä, että vaikka piha-alueet eivät nauti suoraa kotirauhan suojaa, kotirauhan rikkomiseen voi syyllistyä, jos pihalla tapahtuu häiritsevää toimintaa tai häiriöt ulottuvat huoneistoihin. (HE 184/1999)

Yksityisaluetta olevilla pihalla ja niihin välittömästi liittyvillä rakennuksilla tarkoitetaan muun muassa omakotitalojen tontteja, aittoja, autotalleja, saunoja ja varastorakennuksia. Kotirauhan suojan piiriin ei vaikuta rakennuksen laatu, vaan sen sijainti kotirauhan suojan alaisella piha-alueella. Rakennukset voivat kuulua tähän piha-alueeseen esimerkiksi silloin, kun ne muodostavat yhteyden asunnon ja piha-alueen välille. Tällaisessa tilanteessa rakennukset nauttivat kotirauhan suojasta. On siis sijainti päätekijä määrättäessä, kuuluuko rakennus kotirauhan suojan piiriin, ei niinkään rakennuksen käyttötarkoitus. Esimerkiksi rivitaloasunnon asukkaan omistama tai hallitsema autotalli kuuluu myös kotirauhan suojan piiriin, jos se vain kiinteästi liittyy hänen asuinrakennukseensa tai yksityisalueena pidettävään pihaan. (HE 184/1999)

2.2 Ketä kotirauha suojaa?

Suomen perustuslain 10 §:n mukaan "Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu" (PL 731/1999). Tämä tarkoittaa, että kotirauhaa suojataan kaikilta perustuslain mukaisesti, ja se koskee

jokaista yksilöä, riippumatta hänen iästään, sukupuolestaan, kansalaisuudestaan tai muista taustatekijöistään. Kotirauhaan liittyvä oikeus kattaa laajasti yksityiselämän suojaamisen sekä asuinpaikkaan liittyvät oikeudet, kuten oikeuden omaisuuden turvaamiseen ja siihen, että kukaan ulkopuolinen ei saa tunkeutua toisen kotiin ilman laillista perustetta.

Kotirauhaa suojataan myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla määrittelee oikeuden yksityiselämän kunnioitukseen ja kotirauhan suojaamiseen. Tämä oikeus koskee kaikkia sopimuksen allekirjoittaneita maita, ja se on osa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen valvontaa. Sopimuksen mukaan viranomaiset, kuten poliisi saa puuttua kotirauhaan, vain jos laki sen sallii ja se on välttämätöntä artiklassa määriteltyjen oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus, artikla 8). Tarkemmin poliisin toimivaltuuksista ja mahdollisuuksista toimia kotirauhan alueella määritellään Poliisilaissa (PoL 872/2011) sekä Pakkokeinolaissa (PKL 806/2011).

Kotirauhan suojaaja nauttivat paikan haltijat sekä muut tilapäisen asumisoikeuden omaavat henkilöt, kuten vieraat. Yleensä paikan haltija on joko omistaja tai vuokralainen. Jokaisella asunnossa asuvalla henkilöllä on oma kotirauhansa ja itsenäinen valta päättää vierailijoista ja yhdenkin asukkaan poistumiskäskyä on toteltava (Frände, Wahlberg & Matikkala 2014, 340). Hallituksen esityksen mukaan täysin perusteetonta käskyä ei tarvitse kuitenkaan noudattaa, mikäli joku muu paikan haltijoista sallii oleskelun tai vierailun jatkuvan (HE 184/1999). Samassa asunnossa voi asua useampia henkilöitä, jolloin kaikki heistä ovat asunnon tai huoneiston haltijoita ja koska jokaisella on oma oikeus kotirauhaan, on mahdollista, että asunnossa asuva häiritsee muiden samassa asunnossa asuvien kotirauhaa esimerkiksi metelöimällä. (Frände, Wahlberg & Matikkala 2014, 345)

Kotirauhan suojan nauttiminen ei vaadi vakituista asumista asunnossa. Korkeimman oikeuden enakkopäätöksessä 2011:10 käsitellään tapausta, jossa on pohdittu nauttivatko alaikäiset lapset kotirauhan suojaaja heidän ollessaan käymässä isän luona ja ovatko lapset asianomistajia ja siten vahingonkorvausoikeutettuja törkeän kotirauhan rikkomisen osalta, kun he eivät asu vakituisesti asunnossa. Korkein oikeus tuli lopputulokseen, jonka mukaan ei ole merkitystä, onko asunto tilapäinen vai vakituinen ja minkälaista asuminen siellä on kestoltaan. Näin ollen lapset olivat tapauksessa vahingonkorvausoikeutettuja. Korkein oikeus otti tapauksessa huomioon, että laissa tai lain esitöissä ei ole määritelty tarkemmin kotirauhan suojan henkilöpiiriä. Myöskään sillä ei ollut merkitystä tapauksessa, että asunnossa vakituisesti asuva isä itse ei ollut kotona tapahtumahetkellä. (KKO 2011:10)

2.3 Säästösten taustaa

Törkeän kotirauhan rikkomisen pykälä ei ole ollut alusta asti Suomen rikoslaisa. Alkuperäinen Suomen rikoslain versio vuodelta 1889 ei sisältänyt erillistä pykälää törkeän kotirauhan rikkomiselle. Sen sijaan, kotirauhan rikkomisen käsite perustui tuolloin yleisiin oikeusperiaatteisiin, joiden nojalla kotirauhaa suojeltiin. (RL 39/1889)

Kotirauharikkoksista säädetään rikoslain 24 luvussa, jonka säännökset uudistettiin vuonna 2000 rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä (Laki rikoslain muuttamisesta 531/2000). Ennen uudistusta RL 24 luvussa olleet kotirauhasäännökset sekä 27 luvussa olleet kunnian ja yksityisyyden suoja koskeneet säännökset yhdistettiin yhdeksi uudeksi RL 24 luvuksi. Uudistuksen yhteydessä vuodelta 1889 peräisin olleita kotirauhasäännöksiä täsmennettiin ja kirjoitettiin nykyaikaisempaan muotoon. (Melander 2022)

Törkeän kotirauhan rikkomisen sääntelyä ei ole uudistettu vuoden 2000 rikoslain kokonaisuudistuksen jälkeen, mutta sen sijaan perusmuotoista kotirauhan rikkomista koskevaa sääntelyä uudistettiin viimeksi vuonna 2013, kun RL 24 lukuun lisättiin uusi viestintärauhan rikkomista koskeva säännös. Uudistuksen myötä viestien lähettely sekä puhelinsoitot poistettiin pykälästä ja siirrettiin omaan 1a§:ään. Muutosta pidetään ennen kaikkea teknisen kehityksen aiheuttamista sääntelyn modernisoinnista. (Melander 2022)

Muutoksen jälkeen, kun oikeudeton häiritseminen puheluilla tai lähettämällä matkapuhelimeen viestejä poistettiin kotirauhan rikkomisen pykälästä ja siirrettiin omaan 1a§:änsä tarkoittaa sitä, että nämä teot eivät voisi enää johtaa törkeän tekemuodon soveltamiseen. Sillä viestintärauhan rikkomisesta ei ole säädetty törkeää tekemuotoa. Muutosta ei kuitenkaan pidetä hallituksen esityksen mukaan kovin merkittävänä, sillä törkeässä kotirauhan rikkomisessa on yleensä kyse jollain muulla tavalla kuin soittamalla tai matkapuhelinviestejä lähettämällä toteutetusta kotirauhan rikkomisesta. (HE 19/2013, 35)

3 KOTIRAUHARIKKOSTEN TUNNUSMERKISTÖ

3.1 Kotirauhan rikkominen

Käsitellään ensimmäisenä perusmuotoisen kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö, sillä törkeä kotirauhan rikkominen on vahvasti kytköksissä perusmuotoiseen tekemuotoon ja ymmärtääkseen törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön täytyy ensin ymmärtää perusmuotoisen kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö. Kotirauhan rikkominen on nimensä mukaisestikin näistä kahdesta se lievempi tekemuoto ja sen rangaistusasteikko on sakosta 6 kuukauteen vankeutta. Kotirauhan rikkominen on asianomistajarikos ja sen yritys ei ole rangaistava (Frände, Wahlberg ja Matikkala

2014, 347). Kotirauhan rikkominen tulee olla tahallista, jotta se täyttää kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön.

Rikoslain 24 luvun 1§:n mukaan tunnusmerkistö kotirauhan rikkomiseen on:

”Joka oikeudettomasti

1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan tai

2) rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla,

on tuomittava kotirauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

3.2 Tekotavat

RL 24 luvun 1§:ssä säädetään useammista eri tavoista, joilla voi syyllistyä kotirauhan rikkomiseen. Seuraavaksi käydään läpi kaikki pykälän tekotavat.

3.2.1 Oikeudeton tunkeutuminen

Kotirauhan rikkomisena rangaistavaa olisi pykälän 1 kohdan mukaan ensinnäkin se, kun tunkeudutaan alueelle, joka on suojattu kotirauhalla. Tunkeutumisen yhteydessä on kyse jonkinlaisen esteen ohittamisesta tai murtamisesta. Esteestä voidaan objektiivisesti päätellä, että sen tarkoituksena on ilmaista vastustavaa asennetta tai kieltäytymistä kotirauhan alueelle tulemisesta. Este voi olla fyysinen tai sanallinen ja sen tarkoitus on viestiä selkeästi, että alueelle ei toivota tulevan tunkeutujia tai vieraita. Este voi olla esimerkiksi aita, suljettu ovi, varoitusmerkki tai selkeästi ilmaistu suullinen kieltäminen. Näiden esteiden olemassaolosta voidaan selkeästi päätellä, että sen tarkoituksena on viestiä torjuvasta suhtautumisesta kotirauhan alueelle tulemiseen ja ulkopuolisten tulisi kunnioittaa asukkaiden yksityisyyttä. Esimerkkejä tällaisesta tunkeutumisesta voivat olla esimerkiksi aidan yli kiipeäminen, oven avaaminen tai pihamaalle meneminen, vaikka siitä on annettu kieltäminen. (HE 184/1999)

Kotirauhan suojaamaan paikkaan tunkeutuminen on myös mahdollista, vaikka ovi ei olisi lukittu tai se olisi jopa kokonaan avoinna. Lisäksi suljettu ovi voidaan avata myös väärillä avaimilla. Kaikissa tunkeutumistapauksissa on kuitenkin otettava huomioon paikan haltijan asennoituminen ”vierailuun”, sillä tunkeutumisen on oltava oikeudetonta, jotta se täyttää kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön. Oikeudettomuudella tarkoitetaan ensinnäkin sitä, että tekijälle ei ole annettu suostumusta pääsyyn kotirauhan suojaamalle alueelle. Normaalit vierailut kotirauhan suojaamalla alueella, kuten omakotitalon ovella tapahtuva myyntitoiminta tai uskonnollisen sanoman levittäminen on kuitenkin sallittua, jos sisääntuloporteille ei ole asennettu minkäänlaista kieltä, kuten ”Pääsy kielletty” kylttiä (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 341, 342). ”Pääsy kielletty” kyltistä huolimatta

menemistä toisen pihamaalle ei pidettäisi oikeudettomana, jos henkilön tarkoituksena on hyväksyttävän syyn vuoksi mennä tapaamaan kotirauhan piirissä oleskelevaa henkilöä (HE 184/1999). Hyväksyttävä syy voi olla esimerkiksi sovittu tapaaminen, hätätilanne tai lakiin perustuva oikeus päästä alueelle.

On tärkeää huomata, että kieltokylttien käytössä on noudatettava lakia, ja kielloilla on oltava oikeusperusta. Kieltokylttien välittämät kiellot koskevat ainoastaan aluetta, joka on lain mukaan suojattu kotirauhan piiriin kuuluvana (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 341). Tämä tarkoittaa sitä, että paikan haltija ei voi mielivaltaisesti rajoittaa pääsyä alueelle, joka ei lain mukaan ole kotirauhan suojaama.

3.2.2 Salaa meneminen ja harhauttaminen

Salaa menemistä kotirauhan alueelle tapahtuu silloin, kun kukaan, joka nauttii kotirauhan suojaa, ei ole tietoinen tästä tapahtumasta. Salaa meneminen ei perustu siihen, ettei kukaan havaitse menemistä. Sen sijaan salainen meneminen tapahtuu, kun tekijä pyrkii välttämään tulemista huomatuksi. (HE 184/1999)

Syyllystyminen kotirauhan rikkomiseen edellyttää tahallisuutta, joka tarkoittaa sitä, että kotirauhan piiriin menevän on myös pidettävä varsin todennäköisenä, että paikan haltija vastustaa tulemista kotirauhan alueelle. (Melander 2022, 786)

Harhauttamisella tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa tekijä esiintyy toisena henkilönä, jolla on oikeus päästä kotirauhan alueelle. Harhauttamisen kohteena ei kuitenkaan tarvitse olla sellainen henkilö, joka nauttii itse kotirauhan suojaa alueella, vaan kyseessä voi olla ulkopuolinen henkilö, esimerkiksi kotirauhan piirin ulkopuolella työskentelevä vartija. (HE 184/1999) Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää tapausta, jossa tekijä esiintyy valheellisesti taloyhtiön huoltomiehenä tai isännöitsijänä ja näin pääsee harhauttamalla toisen asuntoon sisälle, joka kuuluu kotirauhan piiriin. (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 342)

3.2.3 Kätkeytyminen ja jääminen

RL 24 luvun 1§:n 1 momentin viimeisimpinä tekemuotoina on kätkeytyminen ja jääminen. Molemmissa tapauksissa on tekijällä ensin täytynyt olla laillinen oikeus päästä kyseiselle alueelle (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 342). Rangaistava teko syntyy vasta siinä vaiheessa, kun kyseiselle alueelle tuleville ulkopuolisille on annettu kehoitus poistua tai tilanteesta voidaan muuten päätellä, että kaikkien ulkopuolisten on jo pitänyt poistua alueelta. (HE 184/1999)

Kuten aiemmin sanottu kotirauhan rikkomisen kannalta merkityksellistä on, että kyseessä on tahallinen toiminta, eikä sitä voi pitää kotirauhan rikkomisena, jos se tapahtuu tahattomasti. Tämä tarkoittaa, että vierasta, joka väsyneenä asettuu lepäämään asunnon syrjäiseen nurkkaan ja huomauttamatta jää kotirauhan piiriin ilman aikomusta rikkoa sitä, ei voi syyttää kotirauhan rikkomisesta (HE184/1999). On kuitenkin huomattava, että tämänkaltaiset tilanteet voivat johtua tilapäisestä väärinkäsityksestä tai erehdyksestä eikä tahallisesta toiminnasta, mikä vaikuttaa syyllisyyden arviointiin kotirauhan rikkomisen osalta.

3.2.4 Häiritseminen

Häiritseminen tapahtuu RL 24 luvun 1§:n 2 momentin mukaan metelöimällä, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla. Näissä tapauksissa häiriötekijä on yleensä peräisin kotirauhan alueen ulkopuolelta. Tyypillisimpänä tapana voidaan pitää liian kovaääninen musiikin soittaminen, siten että se häiritsee jonkun toisen kotirauhaa ja koska syyllistyminen kotirauhan rikkomiseen edellyttää tahallisuutta tulee melun aiheuttajan mieltää, että joku toinen kotirauhan piirissä oleskeleva tulee varsin todennäköisesti häirityksi melun takia (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 344).

On myös mahdollista, että asunnossa luvallisesti oleskeleva vieras voi syyllistyä kotirauhan rikkomiseen, jos tämä meluamisellaan häiritsee jonkun kotirauhaa nimenomaan siten, että tarkoituksena on ollut tahallaan rikkoa toisen kotirauhaa tai tekijä on pitänyt varsin todennäköisenä seurauksena sitä, että meluaminen rikkoo jonkun kotirauhaa. Tahallisuuden merkinä voidaan pitää sitä, jos tekijä on pyydetty hiljentämään meluamistaan, mutta pyynnöstä huolimatta melu jatkuu tai jopa voimistuu. (Ruuska 2007, 78)

Oikeudettomuuden vaatimus sulkee pois tilanteet, joissa melu tai muu häiriö johtuu laillisesta toiminnasta tai toiminnasta, johon on saatu asianmukaiset luvat tai järjestelyt. Tällaisia tilanteita on hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi katujen luvallinen kunnossapito, asuntojen tavanomainen korjaaminen ja viranomaisten luvalla järjestetyt tilaisuudet, vaikka niistä aiheutuisi kovaakin melua. (HE 184/1999)

3.3 Törkeä kotirauhan rikkominen

Törkeästä kotirauhan rikkomisesta säädetään Rikoslain 39/1889 24 luvun 2§:ssä. Pykälän mukaan tunnusmerkistö törkeälle kotirauhan rikkomiselle on:

”Jos kotirauhan rikkomisessa

1) rikoksentekijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä taikka tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta taikka

2) rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikoksenteijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa

ja kotirauhan rikkominen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä kotirauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

RL 24:12.1:n mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä törkeästä kotirauhan rikkomisesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. (RL 39/1889)

3.3.1 Aseella tai muulla henkilökohtaiseen väkivaltaan soveltuvalla välineellä varustautuminen tekoa varten

Säännöksen 1 kohdan mukainen aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä varustautuminen tarkoittaa, että sellaisen mukaan ottaminen riittää eikä tekijältä tai osalliselta vaadita, että tarkoituksena olisi käyttää tosiasiallisesti henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai sitä, että väkivaltaa olisi tosiasiallisesti käytetty. Tekijän on kuitenkin tapahtumahetkellä täytynyt olla tietoinen aseiden tai muun välineiden olemassaolosta, jotta voidaan tuomita törkeästä kotirauhan rikkomisesta (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 352). Tätä pykälän 1 kohtaa voidaan siis soveltaa myös silloin, kun rikoksenteijällä ei itsellä ole mukanaan asetta, mutta joku muu rikokseen osallinen on aseistautunut tekoa varten. Lainkohdassa tarkoitettu ase pitää sisällään erilaisia ampuma-, lyömä-, terä- tai muita aseita. Tämä tarkoittaa, että aseelle ei ole asetettu erityistä vaarallisuusvaatimusta, joten lainkohtaa voidaan soveltaa myös tilanteisiin, joissa kotirauhan häiritsijä käyttää ilma-asetta. (HE 184/1999)

Muita välineitä, jotka soveltuvat henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan, voivat olla esimerkiksi räjähteet. Lisäksi esimerkiksi pesäpallomaila tai laudankappale voi olla väline, joka soveltuu henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Myös tukahduttavat ja myrkylliset kaasut voidaan katsoa välineiksi, jotka soveltuvat henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan. Huomioitavaa on sekin, että ampumakelvottomat asejäljennökset ja leikkiaseet eivät ole lainkohdassa tarkoitettuja vaarallisia välineitä. Näiden välineiden käyttö voi kuitenkin täyttää 2 kohdan vaatimukset, jos niitä käytetään uhkaavalla tavalla. (HE 184/1999)

3.3.2 Ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta

Pykälän 1 kohdan mukaan teko olisi törkeänä kotirauhan rikkomisena rangaistavaa myös silloin, kun tekijän tai osallisen ilmeinen tarkoitus on ollut käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta. Kummassakaan tapauksessa tekijältä ei kuitenkaan edellytetä tosiasiallista väkivallan käyttämistä taikka omaisuuden vahingoittamista. On siis riittävää, että tekijällä on ollut vain tarkoituksena käyttää väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta ryhtyessään kotirauhan rikkomiseen. Mikäli tekijä epäonnistuu teon toteutuksessa, silloin on teko-olosuhteiden ja tekijän konkreettisen käyttäytymisen perusteella on kyettävä näyttämään toteen tarkoituksen ilmeinen olemassaolo. (Frände, Wahlberg ja Matikkala 2014, 352, 353)

Huomioitavaa on, että kotirauhan rikkomista ja vahingontekoa säädetään erikseen rangaistavaksi rikoslain 24 ja 35 luvuissa. Ankaruusvertailua edellyttävä rikoslain 35 luvun 5 §:n rajoitussäännös estää vahingonteon säännösten soveltamisen, jos kotirauhan rikkomisen teko täyttää ehdotetun 24 luvun 2 §:n tunnusmerkistön. Toisin sanoen, jos kotirauhan rikkomisen teko täyttää törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön, sitä ei voida rinnakkain tuomita vahingontekona. (HE 184/1999)

Sen sijaan, jos omaisuuden vahingoittaminen täyttäisi törkeän vahingonteon tunnusmerkistön, siitä ja törkeästä kotirauhan häiritsemisestä voitaisiin tuomita erilliset rangaistukset. Tässä tapauksessa rajoitussäännös ei olisi esteenä, koska törkeän vahingonteon enimmäisrangaistus olisi ankarampi kuin ehdotetun 2 §:n mukaisen törkeän kotirauhan rikkomisen enimmäisrangaistus. (HE 184/1999)

3.3.3 Rikoksen uhrilla on perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa

Pykälän 2 kohdassa esitetyt seikat luettelevat perusteita, joiden perusteella rikoksen uhri voi perustellusti pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Tällaisia perusteita on 2 kohdan mukaan tilanteet, jossa uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikosentekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Tämän kohdan arvioinnin tulisi perustua lain mukaan objektiivisiin kriteereihin, jotka huomioivat tilanteen kokonaisvaltaisesti. Tällöin myös ulkopuolisen arvioijan tulisi pitää kyseistä tilannetta vaarallisena, eikä pelkkä uhrin itse kokema pelko riitä osoittamaan vaaratilanteen olemassaoloa. Lisäksi uhkailun tulisi konkreettisesti kohdistua kotirauhan piirissä olevan henkilön henkilökohtaiseen turvallisuuteen, eikä pelkkä omaisuuden vahingoittamisen uhkaaminen sellaisenaan täytä pykälän 2 kohdan edellytyksiä. On kuitenkin mahdollista, että tällainen uhkaaminen voi samanaikaisesti uhata henkilökohtaista turvallisuutta pykälän 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi, kun yksilöä pakotetaan poistumaan rakennuksesta uhkaamalla rikkoa ovi ja hakemalla hänet ulos. (HE 184/1999)

Rikoksenteijöiden lukumäärällä voi olla merkitystä tilanteen tulkinnassa lainkohdassa tarkoitetulla tavalla pelottavaksi. Esimerkiksi silloin, kun lukumääräisesti ylivoimainen joukko rikoksenteijöitä käyttäytyy uhkaavasti tai pelottavasti asunnon haltijoita kohtaan, voi tilanne tulla luokitelluksi pelottavaksi, vaikka he eivät olisi antaneet nimenomaisia uhkauksia rikoksen uhrille. Tässä tapauksessa joukon koko ja heidän käyttäytymisensä yhdessä muodostavat tilanteen uhkaavaksi. Poikkeuksellisesti tilanteen voi tehdä uhkaavaksi jo kaksikin henkilöä, jos uhri on yksin eikä voi puolustaa itseään. Rikoksenteijöiden lukumäärän merkitystä tulisi yleensäkin arvioida suhteessa uhrien puolustautumismahdollisuuksiin. (HE 184/1999)

Lainkohdassa vaadittu uhka uhrin turvallisuudelle on abstrakti käsite. Tämä tarkoittaa, että uhrin turvallisuuden ei välttämättä tarvitse olla konkreettisesti vaarassa, vaan riittää, että tilanne on sellainen, joka tyypillisesti voi aiheuttaa vaaraa. (HE 184/1999)

3.3.4 Kokonaisuutena arvostellen törkeä

Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistössä mainitaan, että tulee kotirauhan rikkomisen olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kotirauhan rikkomisen törkeyden lopullinen arviointi ankaroittamisperusteiden täyttymisen jälkeen tehtäisiin tavanomaisen kokonaisharkintalausekkeen perusteella (HE 184/1999). Tämä tarkoittaa, että lopullinen arvio törkeydestä tehdään huomioiden kaikki asiaan liittyvät seikat ja olosuhteet. Tavanomaisessa kokonaisharkinnassa otetaan huomioon esimerkiksi teon vahingollisuus, haitallisuus tai vakavuus, suunnitelmallisuus, motiivit ja tarkoitukset sekä muut mahdolliset lieventävät tai koventavat asianhaarat. Lopullinen arviointi jää tuomioistuimen tehtäväksi oikeudenkäynnissä, jossa se punnitsee kaikki nämä seikat ja tekee päätöksen rikoksen törkeydestä ja siihen liittyvästä rangaistuksesta.

4 OIKEUSTAPAUKSET

4.1 KKO 2015:12

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2015:12 käsitellään tapausta, jossa tekijä on varustautunut kotirauhan rikkomista varten henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä, veitsellä ja lisäksi tekijällä on ollut ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa.

Henkilö A oli oikeudettomasti tunkeutunut X:n asuntoon haltuunsa saamillaan asunnon avaimilla. A avasi asunnon oven ilman X:n lupaa sekä tietämystä asiasta X:n ollessa nukkumassa asunnossa tapahtumahetkellä. A oli pitänyt hallussaan 22 senttimetristä veistä tunkeutuessaan asuntoon. Lisäksi A:lla oli ollut ilmeisenä tarkoituksena mukana olleella veitsellä kohdistaa väkivaltaa X:ään. Asunnossa sisällä A oli yrittänyt tappaa X:n lyömällä tätä mukaansa ottamallaan veitsellä selkään ja kylkeen. Näin ollen A tuomittiin tapon yrityksen lisäksi myös törkeään kotirauhan rikkomiseen.

Molemmat kärjäoikeus sekä hovioikeus tuomitsi A:n tapon yrityksestä sekä törkeästä kotirauhan rikkomisesta yhteiseen vankeusrangaistukseen. Kärjäoikeus tuomitsi A:n 6 vuoden vankeusrangaistukseen. Kärjäoikeus totesi tuomiossaan, että tyypillinen rangaistus törkeästä kotirauhan rikkomisesta on muutama kuukausi vankeutta, jos tekijän ilmeisenä tarkoituksena oli ollut uhrin vahingoittaminen. Eli huomattavasti isommassa roolissa rangaistusta määrättäessä on ollut tapon yritys, jonka rangaistus tyypillisissä tapauksissa on kärjäoikeuden mukaan noin 4 vuotta vankeutta. Hovioikeus muutti A:n tuomion 4 vuoteen ja 6 kuukauteen vankeutta, mutta huomioitavaa on, että muutos tapahtui tapon yritykseen liittyvien seikkojen perusteella ei niinkään törkeän kotirauhan rikkomisen.

Korkeimman oikeuden mukaan törkeän kotirauhan rikkomisen syyksi lukeminen on perustunut siihen, että A on ensinnäkin oikeudettomasti tunkeutunut X:n asuntoon haltuunsa saamallaan X:n asunnon avaimilla ilman X:n lupaa tai tietämystä asiasta tämän ollessa nukkumassa asunnossa. Toiseksi, koska A oli varustautunut tekoa varten veitsellä, tarkoituksenaan kohdistaa sillä väkivaltaa X:ään. Korkeimman oikeuden mukaan tekoa on pidettävä törkeänä, koska A oli varustautunut henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä veitsellä sekä A:n ilmeisenä tarkoituksena oli ollut käyttää asunnossa väkivaltaa X:ään. Lisäksi tekoa oli myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

Kokonaisuusarvioinnissa on otettu huomioon, että kärjäoikeuden selvityksen mukaan A oli toiminnut suunnitelmallisesti tunkeutuessaan X:n asuntoon. Tätä perusteltiin sillä, että A oli aamun aikana varustautunut veitsellä ja X:n asunnon avaimella tekoa varten. Lisäksi A oli ennen X:n asuntoon menoaan naamioitunut aurinkolaseilla ja hupulla. A oli myös käyttänyt kumisormikkaita teon yhteydessä.

Korkeimman oikeuden pohtiessa lopullista rangaistusta tapauksesta se on ottanut huomioon törkeän kotirauhan rikkomisen sekä tapon yrityksen vahvan keskinäisen yhteyden. Korkein oikeus pitää näitä osana samaa lyhytkestoista tapahtumaa ja tekokokonaisuutta. Korkein oikeus on maininnut ratkaisussaan, että törkeällä kotirauhan rikkomisella on vain vähäinen A:n rangaistusta korottava vaikutus tässä tapauksessa. Näin ollen korkeimman oikeuden lopullinen tuomio tapauksesta on 5 vuotta ja 4 kuukautta vankeutta.

4.2 Itä-Suomen Hovioikeus R 12/205

Törkeän kotirauhan rikkomisen osalta ei löydy tarpeeksi korkeimman oikeuden tapauksia, joten otan tarkasteluun myös hovioikeuksien tapauksia. Ensimmäiseksi käsitellään Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisua R 12/205. Tapaus on mielenkiintoinen tekemuotojen rajanvedon näkökulmasta, sillä syyttäjä on tässä tapauksessa vaatinut rangaistusta törkeästä varkaudesta tekijöille ja kärjä-

oikeus on tuominnutkin tekijät törkeästä varkaudesta, mutta hovioikeus katsoi, että tekijät olivat menettelyllään syyllistyneet törkeän varkauden sijasta törkeään kotirauhan rikkomiseen sekä varkauteen. Tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa A, B ja C ovat murtautuneet D:n asuntoon ja anastaneet sieltä omaisuutta.

Tarkemmin tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa A, B ja C ovat yhdessä murtautuneet D:n hallitsemaan lukittuun kerrostaloasuntoon rikkomalla ulko-ovi kirveellä ja sorkkaraudalla. D oli tapahtumahetkellä paennut naapuriasuntoon, kun oli jutellut kolmikon kanssa rappukäytävässä ja nähnyt kirveen. Sisällä asunnossa he ovat yhdessä anastaneet sieltä omaisuutta. A, B ja C ovat kuitenkin väittäneet, että olivat murtautuneet asuntoon tarkoituksena löytää eräs henkilö E, eikä olisi näin ollen murtautuneet asuntoon anastustarkoituksessa. He kertoivat, että ajatus anastamisesta tuli vasta asunnossa sisällä. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että asuntoon on murtauduttu paitsi sen vuoksi, että sieltä on etsitty erästä henkilöä myös siksi, että tarkoituksena on ollut anastaa D:n omaisuutta. Näin ollen käräjäoikeus on tuominnut tekijät törkeään varkauteen.

Hovioikeuden pohtiessa näyttöä mahdollisten rikosten osalta se on ottanut huomioon, että tekijät ovat myöntäneet murtautuneensa D:n hallitsemaan asuntoon käräjäoikeuden tuomiossa kuvatuin tavoin, jota tuki myös D:n kertomus tapahtumasta. Kaikki kolme vastaajaa ovat kertoneet yhteisesti asuntoon tunkeutumisen tarkoituksena olleen etsiä sieltä erästä henkilöä ja anastuksista on kerrottu, että päätös siitä on tapahtunut vasta, kun etsittyä henkilöä ei löytynyt.

Hovioikeuden perusteellisen arvioinnin jälkeen se toteaa, että esitetyn selvityksen pohjalta ei voida näyttää toteen vastaajien aikomusta anastaa omaisuutta asuntoon murtautumisen yhteydessä. Koska anastustarkoitusta ei ole voitu osoittaa tapahtuneeksi asuntoon tunkeutumisen aikana, vastaajien toiminta ei täytä törkeän varkauden tunnusmerkistöä.

Tapahtumassa on kuitenkin kiistatonta, että henkilöt A, B ja C ovat oikeudettomasti tunkeutuneet D:n hallinnoimaan asuntoon. Tällä toiminnallaan he ovat rikkoneet D:n kotirauhaa. Lisäksi asiassa on selvitetty, että teko tapahtui sorkkarautaa ja kirvestä käyttäen, joita voidaan pitää henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvina välineinä. Lisäksi vastaajat osoittivat uhkaavaa käytöstä D:tä kohtaan. Tämä on herättänyt D:ssä perustellun syyn pelätä oman henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa. Lisäksi D:llä on ollut rikoksentekijöiden lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Ottaen huomioon nämä tekijät sekä tapahtumien kokonaisuus, on perusteltua pitää kotirauhan rikkomista myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Hovioikeus tuomitsi A:n B:n ja C:n törkeään kotirauhan rikkomiseen sekä varkauteen tapauksessa. Tuomio on lainvoimainen, sillä korkein oikeus ei antanut valituslupaa asiassa.

4.3 Helsingin hovioikeus R 22/2411

Helsingin hovioikeuden 17.05.2023 antamassa ratkaisussa R 22/2411 hovioikeus vahvisti Helsingin käräjäoikeuden tuomion R 21/5748. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa A oli rikkonut B:n kotirauhaa tunkeutumalla kotirauhan suojaamaan paikkaan ja metelöimällä. Lisäksi A:lla katsottiin olevan ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tapauksessa ja tekoa pidettiin myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Tarkemmin tilanne oli mennyt niin, että A oli mennyt talon rappukäytävään ja jyskyttänyt B:n asunnon ulko-ovea. B oli avannut oven, jonka jälkeen A oli vetäissyt oven auki ja yrittänyt mennä asuntoon sisälle B:n estäessä A:ta suusanallisesti sekä käsillään. A oli vetänyt B:n asunnon ovelta rappukäytävään ja käyttänyt ruumiillista väkivaltaa B:tä kohtaan lyömällä tätä useita kertoja päähän ja repimällä B:tä siten, että he molemmat ovat kaatuneet rappusiin ja kierineet alatasanteelle.

Hovioikeuden pohdittavaksi tuli onko A syyllistynyt tilanteessa törkeään kotirauhan rikkomiseen vai kotirauhan rikkomiseen. A oli omasta mielestään syyllistynyt tilanteessa perusmuotoiseen kotirauhan rikkomiseen, jota hän perusteli sillä, että hän ei ollut varustautunut tilanteeseen aseella eikä muullakaan henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä. A:lla ei omasta mielestään myöskään ollut ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta, eikä teko ollut myöskään A:n mielestä kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Hovioikeuden mielestä A:n lyömällä B:tä useita kertoja päähän ja repiessään tätä rappukäytävään tunkeutuessa kotirauhan suojaamaan paikkaan hovioikeus katsoo käräjäoikeuden tavoin A:lla olleen ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tapauksessa. Lisäksi hovioikeus katsoi teon olleen kokonaisuutena arvostellen törkeä ottaen huomioon teon yllätyksellisyys ja teon kohdistuminen ennestään tuntemattomaan henkilöön sekä käytetyn väkivallan määrä ja laatu. Hovioikeus oli käräjäoikeuden kanssa samaa mieltä ja tuomitsi A:n törkeästä kotirauhan rikkomisesta. Näin ollen käräjäoikeuden tuomiota ei muuteta rikosnimikkeen osalta.

4.4 Helsingin hovioikeus R 21/961

Helsingin hovioikeuden 20.02.2023 antamassa ratkaisussa R 21/961 on kyse tilanteesta, jossa hovioikeus vahvisti Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomion R 20/2351. Tapauksessa vastaaja A oli valittanut käräjäoikeuden tuomiosta, koska oli mielestään syyllistynyt törkeään kotirauhan rikkomisen sijasta perusmuotoiseen kotirauhan rikkomiseen. Hovioikeus on tutkinut perusteet jatkokäsittelyluvan myöntämiselle ja todennut, että aihetta luvan myöntämiselle syyksi lukemisen osalta ei ole, koska käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei ole perusteltua aihetta epäillä. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa A:n katsottiin syyllistyneen törkeään kotirauhan rikkomiseen, koska asianomistaja B:llä on ollut kotirauhan rikkomisen yhteydessä rikokseen liittyvän uhkailun

sekä omaisuuden vahingoittamisen vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Lisäksi tekoa pidettiin myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa A halusi tavata heidän yhteistä lastansa, mutta B oli kieltäytynyt tapaamisesta, koska he olivat sopineet, että A ei saa tavata tai hoitaa lasta sekavassa mielentilassa. Lisäksi B oli pelännyt A:ta tämän aggressiivisen käyttäytymisen sekä uhkailujen ja päihteiden käytön takia.

Tarkemmin tilanne meni niin, että A oli ensin soittanut B:lle ja yrittänyt sopia tapaamisesta, mutta B ei ollut suostunut tapaamiseen. Myöhemmin A oli tullut B:n asunnolle ja koputtanut B:n ulko-ovea ja pyytänyt päästä sisään, johon B ei suostunut. Seuraavaksi A oli rikkonut kiihtymyksissään vessan ikkunan. Tämän jälkeen A oli rikkonut makuuhuoneen ikkunan ja repinyt sälekaihtimet irti ja kiivennyt sitä kautta sisään asuntoon. Asuntoon päästyä A oli ollut raivoissaan ja sanonut B:lle ”nyt mä tapan sut, kun et päästänyt minua sisälle” ja lisäksi asunnossa sisällä A oli tehnyt ruumiillista väkivaltaa B:lle ainakin tönäisemällä B:tä tilanteessa.

Käräjäoikeuden selvityksen mukaan A on rikkonut B:n kotirauhaa tunkeutumalla oikeudettomasti kotirauhan suojaamaan paikkaan eli B:n asuntoon ikkuna rikkomalla siten, että B:llä on rikokseen liittyvän uhkailun sekä omaisuuden vahingoittamisen vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Käräjäoikeuden mielestä A:n uhkaus ”nyt mä tapan sut, kun et päästänyt minua sisälle” täyttää törkeän kotirauhan kvalifiointiperusteen, jonka mukaan rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Käräjäoikeuden mielestä A:n rikkoessa vessan sekä makuuhuoneen ikkunan tämän toiminta täyttää törkeän kotirauhan rikkomisen kvalifiointiperusteen, jonka mukaan rikoksen uhrilla on omaisuuden vahingoittamisen vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Lisäksi oikeuden mielestä rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, kun otetaan huomioon, että kotirauhan rikkomiseen on liittynyt uhkailua, väkivaltaa, omaisuuden vahingoittamista sekä se, että asunnossa on ollut tapahtumahetkellä asianomistajan 6 kuukautta vanha lapsi.

4.5 Helsingin hovioikeus R 21/1264

Helsingin hovioikeuden 09.02.2023 antamassa ratkaisussa R 21/1264 hovioikeus vahvisti Helsingin käräjäoikeuden tuomion R 21/1264. Tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa tekijäkumppani A ja B olivat rikkoneet X:n ja Y:n kotirauhaa tunkeutumalla näiden kotirauhan suojaamaan paikkaan ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa sekä toimimalla siten, että rikoksen uhrilla on tekijöiden uhkailun ja rikosentekijöiden lukumäärän vuoksi ollut perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Käräjäoikeus tuomitsi molemmat A:n ja B:n törkeään kotirauhan rikkomiseen.

Tarkemmin tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa X ja Y asuvat samassa osoitteessa. Aluksi A ja B ovat soittaneet asunnon ovikelloa ja X:n avattua ulko-oven ovat A ja B tunkeutuneet voimaa käyttäen sisälle asuntoon X:n yrittäessä estää kaksikon pääsyä sisälle. A ja B ovat heti asuntoon päästyä aloittaneet X:n pahoinpitelemisen lyömällä tätä nyrkillä kasvoihin useita kertoja. Tämän jälkeen X istutettiin asunnon sohvalle, jossa A ja B jatkoivat pahoinpitelyä lyömällä X:ää kasvoihin useita kertoja. Samassa tilanteessa A ja B ottivat myös X:n puhelin haltuun, jotta tämä ei voisi soittaa hätäkeskukseen. Seuraavaksi B oli tunkeutunut asunnon makuuhuoneeseen ovi rikkomalla, jossa oli 17-vuotias Y nukkumassa. B oli ottanut Y:n puhelimen haltuun saman tien, jotta tämäkään ei voisi soittaa hätäkeskukseen. Asunnossa ollessaan ja sieltä poistuessaan A ja B ovat uhanneet molempia asianomistajia suusanallisesti muun muassa ampumisella, rei'illä täyttämällä ja vasikoiden kielten katkomisella. Lisäksi B on pitänyt teon aikana kädessään esillä nyrkkirautaa ja A on uhkautta korostaakseen esitellyt X:lle mukanaan tuomaansa olkalaukkua antaen ymmärtää sen sisällä olevan ampuma-aseen.

Hovioikeuden pohdittavaksi tuli A:n valituksen myötä, onko A syyllistynyt törkeään kotirauhan rikkomiseen vai perusmuotoiseen kotirauhan rikkomiseen. Hovioikeus oli kärjäoikeuden kanssa samaa mieltä ja tuomitsi A:n törkeään kotirauhan rikkomiseen. Tuomiota perusteltiin sillä, että A ja B ovat yhdessä ja yksin tuumin oikeudettomasti rikkoneet X:n ja Y:n kotirauhaa tunkeutumalla heidän kotirauhan suojaamaan paikkaan eli kotiin. Asiassa on selvitetty, että väkivallan käyttö on alkanut heti ovella ja jatkunut asunnossa sisällä, jonka perusteella katsotaan tekijöillä olleen ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa näiden ryhtyessä kotirauhan rikkomiseen. Lisäksi tuomiota pohtiessa katsottiin asianomistajilla olleen aiemmin mainitun uhkailun sekä rikoksentekeijöiden lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Tekijöiden esitellessä mukana ollutta nyrkkirautaa sekä ampuma-asetta, katsottiin tämän korostavan tekijöiden uhkauksia. Teon katsottiin olevan myös kokonaisuutena arvostellen törkeä ottaen huomioon tekijöiden lukumäärä, sekä varautuminen varta vasten henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä.

5 TULOKSET

Tutkimuksessa oli päätutkimuskysymyksenä, milloin täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö. Sen selvittämiseksi työssä on vastattu tunnusmerkistöön liittyviin alakysymyksiin. Ensimmäisenä alakysymyksenä oli, mitä tai minkälaisia asioita tuomioistuin ottaa käytännössä huomioon, kun se miettii, täyttyykö tunnusmerkistö törkeän kotirauhan rikkomiselle. Tällä alakysymyksellä viitattiin tarkemmin siihen, että minkälaiset seikat tekevät kotirauhan rikkomisesta kokonaisuutena arvostellen törkeän. Kysymyksellä ei siis ole tarkoitus vastata tarkemmin yksittäisten kvalifointiperusteiden täyttymiseen käytännössä, vaan niitä käsitellään erikseen myöhemmin tässä luvussa.

Törkeysasteen arviointiin vaikuttaa, jos teko on liittynyt muita rikoksia eli käytännössä, jos samassa yhteydessä, missä kotirauhan rikkomisen on katsottu tapahtuneen, on tehty muitakin rikoksia, joilla on vahva keskinäinen yhteys ja niitä voidaan pitää samana tekokokonaisuutena se voi vaikuttaa teon törkeysarviointiin. Teossa käytetty väkivalta, uhkailu, ilkivalta tai muu vastaava toiminta vaikuttaa myös törkeysarviointiin. Käytännössä sellaisetkin seikat, joita ei mainita törkeän kotirauhan rikkomisen pykälässä sen tunnusmerkistöksi, kuten käytetty väkivalta ja sen laatu vaikuttaa tunnusmerkistön täyttymiseen, koska se lisää teon törkeysarviointia ja sitä kautta teko saattaa muuttua kokonaisuutena arvostellen törkeäksi, joka voi olla ratkaisevassa roolissa rikosnimikkeen osalta.

Mikäli kotirauhan rikkomisen yhteydessä täyttyy useampi kuin yksi törkeän kotirauhan rikkomisen ankaroittamisperuste, voidaan tekoa pitää myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Lisäksi lähes kaikki olennainen, mikä liittyy kotirauhan rikkomiseen voi lisätä teon törkeysarviointia, kuten käsitellyistä oikeustapauksista ilmeni esimerkiksi pienen lapsen läsnäolo rikoksen tapahtumapaikalla vaikuttaa törkeysarviointiin. Myös teon yllätyksellisyys, suunnitelmallisuus, valmistautuminen ja varustautuminen tekoon sekä teon kohdistuminen ennestään tuntemattomaan henkilöön vaikuttaa törkeysarviointiin.

Toisena alakysymyksenä oli selvittää, miten käytännön tilanteissa täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tekemuoto, jonka mukaan tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on ollut käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta. Ensinnäkin tässä tapauksessa se riittää, että tekijällä on ollut ilmeisenä tarkoituksena toimia pykälässä mainitulla tavalla. Näin ollen konkreettinen väkivallan käyttö tai omaisuuden vahingoittaminen ei ole välttämätöntä syyllistyäkseen törkeään kotirauhan rikkomiseen.

Tekijän ilmeistä tarkoitusta käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa arvioidaan muun muassa tekijän varustautumisella rikoksen tekemistä varten. Esimerkiksi tekijän varustautuessa tekoa varten henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä katsotaan tekijällä olleen usein myös ilmeisenä tarkoituksena käyttää sitä teon yhteydessä. Esimerkkinä 4.2 luvussa käsitellyssä Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa R 12/205 tekijät olivat tunkeutuneet asianomistajan asuntoon varustautumalla tekoon henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvilla välineillä etsiäkseen tiettyä henkilöä, mutta koska henkilö ei ollut asunnossa mitään väkivallan käyttöä ei todellisuudessa tapahtunut. Hovioikeus katsoi kuitenkin tekijöillä olleen ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa ryhtyessään kotirauhan rikkomiseen.

Toisena seikkana, jos teossa on käytetty väkivaltaa rikoksen uhria kohtaan, voidaan katsoa tekijällä olleen myös kotirauhan rikkomiseen ryhtyessä ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistu-

vaa väkivaltaa etenkin, jos väkivallan käyttö on alkanut melko pian kotirauhan rikkomiseen ryhtymisen jälkeen eikä vasta myöhemmässä vaiheessa jonkin muun seikan aiheuttamana. Esimerkkinä 4.3 luvussa käsitelty Helsingin hovioikeuden ratkaisu R 22/2411, jossa tekijällä ei omasta mielestään ollut tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tämän ryhtyessä tekoon. Heti teon alettua tekijä alkoi kuitenkin lyömään ja repimään asianomistajaa, jonka takia hovioikeus katsoi tekijällä olleen ilmeisenä tarkoituksena myös käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tämän ryhtyessä tekoon. Näissä tilanteissa tarkastellaan tekijän konkreettista käyttäytymistä tilanteessa, jonka avulla voidaan näyttää toteen tekijän ilmeinen tarkoitus käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa.

Kolmantena alakysymyksenä oli selvittää, miten käytännön tilanteissa täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tekemuoto, jonka mukaan rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikosentekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa. Näissä tapauksissa tapauksia tulisi arvioida objektiivisin perustein sekä kokonaisvaltaisesti. Lisäksi uhrin kokema pelko oman turvallisuutensa puolesta ei riitä täyttämään kvalifiointiperustetta, vaan tilanteen tulisi olla sellainen, että myös ulkopuolinen pitää tilannetta vaarallisena.

Suullisella uhkailulla kvalifiointiperuste täyttyy, kun tekijä tai tekijät uhkaavat uhria esimerkiksi tappamisella, ampumisella tai muulla vastaavalla väkivaltaisella teolla. Esimerkkinä luvun 4.4 tapaus, jossa tekijä uhkasi rikoksen uhria suullisesti tappamisella tunkeutuessaan kotirauhan suojaamaan piiriin. Uhkaukseen ei liittynyt fyysinen uhkailu millään tekovälineellä, vaan uhkaus oli ainoastaan suullinen ja hovioikeus katsoi, että uhrilla oli tapauksessa rikokseen liittyvän uhkailun vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa eli teko täytti törkeän kotirauhan rikkomisen kvalifiointiperusteen.

Uhkauksen todellisuutta ja vakavuutta nostaa, jos tekijällä on hallussa jokin henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuva väline tai hän antaa uhrin olettaa niin. Esimerkiksi luvussa 4.5 käsitellyssä tapauksessa tekijät uhkailivat uhreja ampumisella ja kielten katkomisella ja samalla toinen tekijöistä piti esillä nyrkkirautaa ja toinen antoi uhrien olettaa, että käsilaukussa olisi ampuma-ase. Oikeuden mielestä nyrkkiraudan ja mahdollisen ampuma-aseen esittelyn katsottiin korostavan tekijöiden uhkailuja. Samassa 4.5 luvun tapauksessa oikeus katsoi, että uhrien perusteltuun syyhyn pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa on vaikuttanut rikoksen tekijöiden lukumäärä. Tapauksessa tekijöitä oli kaksi ja uhreja kaksi, toinen uhreista oli alaikäinen 17-vuotias, mutta oikeus ei maininnut päätöksessään, että ikä olisi vaikuttanut tuomioon. Näin ollen, mikäli tekijöitä ja uhreja on molempia saman verran, mutta kumpiakin enemmän kuin yksi niin se voi täyttää törkeän kotirauhan rikkomisen kvalifiointiperusteen, jonka mukaan rikoksen uhrilla on rikosentekijöiden tai

osallisten lukumäärän vuoksi ollut perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön aiheena oli törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö ja oikeuskäytäntö. Pää-tutkimuskysymyksenä oli selvittää, milloin täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö. Mikä tekee kotirauhan rikkomisesta törkeän ja millaisissa käytännön tilanteissa se toteutuu.

Törkeään kotirauhan rikkomiseen voi syyllistyä monin eri tavoin. Törkeään kotirauhan rikkomiseen voi syyllistyä, kun kotirauhan rikkomisen yhteydessä, jokin törkeän kotirauhan rikkomisen kvalifiointiperusteista täyttyy, joita pidetään niin sanottuina ankaroittamisperusteina. Riittää, kun yksi kvalifiointiperusteista täyttyy ja tekoa on sen lisäksi pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Törkeysarviointia on aina tapauskohtaista ja kaikki siihen vaikuttavat seikat tulee pystyä näyttämään toteen oikeudenkäyntivaiheessa, niin ettei jää varteen otettavaa epäilyä niiden todellisuudesta.

Törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö sisältää useita eri tekemuotoja ja täyttyy monissa erilaisissa tilanteissa. 1. momentin mukaisessa tekotavassa ”rikoksenteijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä taikka tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta”. Tunnusmerkistö täyttyy tilanteissa, joissa minkäänlaista väkivaltaa tai sillä uhkailua ei ole tapahtunut. Näitä tilanteita tarkastellaan objektiivisin perustein sekä henkilön konkreettisen käyttäytymisen perusteella. Oikeuskäytännön perusteella tilanteissa, joissa henkilö kiistää tällä olleen tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa ryhtyessään kotirauhan rikkomiseen, mutta on kuitenkin välittömästi tekoon ryhtyttyä sellaista käyttänyt, voidaan tekijän konkreettisen käyttäytymisen perusteella katsoa tällä olleen ilmeisenä tarkoituksena käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa ryhtyessään tekoon. Sama koskee omaisuuden vahingoittamista, joka on harvinaisempi tekemuoto.

Rikoksenteijän tai osallisen varustautuminen tekoa varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä riittää tunnusmerkistön täyttymiseksi eikä tekijältä tai osalliselta näin ollen vaadita sen todellista käyttöä rikoksen yhteydessä. Tekijän on kuitenkin tapahtumahetkellä täytynyt olla tietoinen aseensa tai muun välineen olemassaolosta, jotta voidaan tuomita törkeästä kotirauhan rikkomisesta.

2. momentin mukainen tekemuoto, jossa ” rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikoksentekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa” täyttyy, kun uhrin kokema pelko henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa on myös ulkopuolisen mielestä perusteltua. Näin ollen tunnusmerkistön täyttymistä tulee harkita tapauskohtaisesti, koska jokaisella on erilainen näkemys siitä, millaisissa tilanteissa pelkää henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa.

Kun rikoksen tekijöitä on enemmän kuin yksi se voi täyttää tunnusmerkistön, jonka mukaan rikoksentekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi uhrilla on perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa vaarassa. Vaikka rikoksen uhreja olisi saman verran kuin tekijöitä niin se ei pois sulje tunnusmerkistön täyttymistä. Lisäksi, jos rikoksen tekijät ovat varustautuneet tekoa varten henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvilla välineillä se voi korostaa uhrille esitettyjä uhkauksia, joka nostaa uhrin perusteltua syytä pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella rikoslain 24 luvun 2§:n mukaisen törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistön sisältöä sekä sen tulkintaa. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä toimi oikeusdogmatiikka eli lainoppi, jonka avulla saatiin selvyys tunnusmerkistön täyttymisestä erilaisissa tilanteissa sekä selvitettiin voimassa olevan oikeuden sisältöä tarkemmin. Tutkimuksessa selvitettiin tarkemmin myös, mitä tarkoitetaan kotirauhan suojaamalla piirillä ja ketä se suojaa. Tutkimuksen avulla saadut tulokset antavat ymmärrystä tyypillisimmistä tapauksista, milloin täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö.

Koen, että tutkimus on onnistunut ja sillä saatiin luotettava vastaus päätutkimuskysymykseen eli milloin täyttyy törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistö. Tutkimuksen keskeisimpinä lähteinä toimii lakien valmistelutyöt, tuomioistuinten ratkaisut ja oikeuskirjallisuus. Käytettyjä lähteitä voidaan pitää luotettavina, joka nostaa myös työn luotettavuutta. Tutkimuksessa on pyritty ensisijaisiin lähteisiin. Korkeimman oikeuden ennakkotapauksia on käsitelty vain muutama, koska törkeän kotirauhan rikkomisen osalta niitä ei juurikaan ole saatavilla enempää, mutta myös hovioikeuden ratkaisuja voidaan pitää merkityksellisinä ja luotettavina tässä tapauksessa. Tunnusmerkistön analysointiin olen käyttänyt viittä eri oikeustapausta. Suurempi määrä toisi lisää toistuvuutta ja luotettavuutta tunnusmerkistön täyttymiselle. Oikeustapaukset on valittu siten, että ne olisivat mahdollisimman monipuolisia ja niissä käsiteltäisiin törkeän kotirauhan rikkomisen kaikkia eri tekemuotoja, jolloin saadaan mahdollisimman kattava vastaus päätutkimuskysymykseen.

Kun mietitään koko tutkimusta ja siihen liittyvää prosessia niin koen, että tietämykseni asiasta kasvoi valtavasti sen aikana. Aluksi tunsin oikeastaan vain mitä laissa sanotaan törkeän kotirauhan

rikkomisen osalta ja jollain tasolla myös tiesin millaisiin tilanteisiin nimikettä voisi soveltaa. Nyt työn loppuvaiheessa tietämykseni on kasvanut valtavasti törkeän kotirauhan rikkomisen tunnusmerkistöstä ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kotirauhan suojaamasta piiristä käsitteenä. Mielenkiintoisin asia tutkimuksessa oli tarkastella tunnusmerkistöä oikeustapausten kautta, minkä avulla sai kosketuspintaa käytännön tapauksiin. Koen, että työstä on myös apua tulevaisuudessa itselleni poliisin ammattiin. Lisäksi työstä voi olla hyötyä myös muille, jotka työskentelevät kyseisen nimikkeen parissa.

Opinnäytetyö oli prosessina melko työläs ja aikaa vievä, johon vaikutti varmasti se, että tämä oli ensimmäinen kerta, kun tein oikeusdogmaattista tutkimusta. Siksi alkuun oli hieman hankalaa hahmottaa mistä pitäisi lähteä liikkeelle. Alun jälkeen, kun aihe, sisältö ja oikeustapaukset oli valittu valmiiksi niin oli helppo alkaa vain etsimään tietoa ja kirjoittamaan. Pidän työtä kuitenkin kokonaisuudessaan melko työläänä, koska sen aikana piti lukea ja tulkita paljon lakitekstiä, joka oli välillä hieman puuduttavaa. Lisäksi materiaalia oli todella paljon, josta tietoa etsittiin tähän työhön. Läheskään kaikki läpi käyty materiaali ei päätynyt lopulliseen opinnäytetyöhön asti.

LÄHTEET

Aulis, Aarnio 2011: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsinki, Helsingin yliopiston oikeus-tieteellinen tiedekunta. Luettu 20.7.2023

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus. Luettavissa https://www.echr.coe.int/docu-ments/d/echr/convention_fin Luettu 12.8.2023

Frände, D., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2014. Keskeiset ri-
kokset. Helsinki: Edita publishing Oy. Luettu 16.7.2023

Helsingin hovioikeus R 21/1264

Helsingin hovioikeus R 21/961

Helsingin Hovioikeus R 22/2411

HE 184/1999. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koske-
vien rangaistussäännösten uudistamiseksi. Luettavissa [https://www.finlex.fi/fi/esityk-
set/he/1999/19990184#idm46333579180704](https://www.finlex.fi/fi/esityk-set/he/1999/19990184#idm46333579180704) Luettu 20.7.2023

HE 19/2013 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisi-
lain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130019> Lu-
ettu 20.7.2023

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkai-
suja 17. Helsinki. Luettavissa [https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-
94b7-2f6b3feed81d/content](https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content) Luettu 26.7.2023

Itä-Suomen Hovioikeus R 12/205. Luettavissa <https://finlex.fi/sv/oikeus/ho/2012/i-sho20120980> Lu-
ettu 5.8.2023

KKO 2015:12. Luettavissa <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2015/20150012> Luettu 20.8.2023

KKO 2011:10. Luettavissa <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2011/20110010> Luettu 21.8.2023

Laki rikoslain muuttamisesta 531/2000. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000531>
Luettu 26.7.2023

Melander, Sakari 2022: RL 24 Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisrikokset. Teoksessa Tapio Lappi-Seppälä & Kaarlo Hakamies & Dan Helenius & Sakari Melander & Kimmo Nuotio & Timo Ojala & Ilkka Rautio 2022: Rikosoikeus. Alma Talent Oy. Päivitetty 4.2.2022. Luettu 15.07.2023

Pakkokeinolaki 806/2011. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806> Luettu 5.9.2023

Poliisilaki 872/2011. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872> Luettu 5.9.2023

Polstat: Poliisille tietoon tulleet rikokset vuosina 2018–2022

Rikoslaki 39/1889. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> Luettu 10.7.2023

Ruuska, K. 2007. Oma tupa, oma lupa. Kotirauha ja poliisin toimivalta. Helsinki: Edita Publishing Oy. Luettu 22.7.2023

Suomen perustuslaki 731/1999. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Luettu 15.8.2023

Sykkö, Salla 2018: Kotirauha osana yksityisyyden suojaa. Karelia-ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155675/Sykkö_Salla.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 15.7.2023

